

การบริหารจัดการองค์กรชุมชนแบบภาคีเครือข่ายเชิงพุทธ
ENTERPRISE MANAGEMENT COMMUNITY AS A NETWORK OF BUDDHIST

สุขสันต์ เขียวพลอย

ณัฐชยา วงษา

หลักสูตรพุทธศาสตร์ สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ,

หน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วัดท่านา จังหวัดตาก

Mahapo.tak@hotmail.com

บทคัดย่อ

การบริหารจัดการองค์กรชุมชนแบบภาคีเครือข่ายเชิงพุทธ เป็นกระบวนการของการวางแผนการ จัดองค์การและสั่งการควบคุมกำกับความพยายามของสมาชิกขององค์การและใช้ทรัพยากรอื่นๆ ร่วมกันจาก หน่วยงานที่มีความพร้อม เพื่อความสำเร็จในเป้าหมายขององค์การที่กำหนดไว้ การบริหารจัดการองค์กร ชุมชนแบบภาคีเครือข่ายนั้น ปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งแห่งความสำเร็จของการทำหน้าที่ผู้นำการ บริหารจัดการองค์กรชุมชนแบบภาคีเครือข่ายเชิงพุทธ ต้องเป็นผู้ประกอบด้วยคุณสมบัติที่เหมาะสม มี ความสามารถในการปรับเปลี่ยนความต้องการของคน ซึ่งความต้องการเป็นตัวกำหนดเป้าหมายและ ทิศทางในการตัดสินใจ ถ้าเปลี่ยนความต้องการของคนได้ก็เปลี่ยนตัวของคนนั้นได้ ผู้นำที่ดีจะช่วยให้ คนพัฒนาความต้องการของตน มีการประสานความร่วมมือเป็นอันหนึ่ง อันเดียวกัน มีแนวทางการ พัฒนามนุษย์อย่างสร้างสรรค์ ควรนำแนวทางการบริหารจัดการตามวิถีพุทธผสมผสานระหว่างแนวทาง ของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์แนวทางอื่นๆ และแนวทางของพระพุทธศาสนา เพื่อการปรับปรุง ผลงาน เพิ่มความรู้ความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงานและแนวทางการพัฒนาอย่างสร้างสรรค์จะมีความ เหมาะสมในการบริหารจัดการองค์กรชุมชนมากขึ้น

คำสำคัญ : การบริหารจัดการองค์กรชุมชน, แบบภาคีเครือข่ายเชิงพุทธ

Abstract

Enterprise management community as a network of Buddhist Is the process of planning, organizing and command and control efforts of the members of the organization and using other resources together. Units are ready. For success in the goals of the organization are determined. Enterprise management community network. One of the more important factors of success. Act the leading enterprise management community as a network of Buddhist Need to contain the appropriate features. Have the ability to modify the requirements of people.

Which needs determine the goals and direction in decision making. If the changing needs of people's changing of that person. A good leader will help people to develop their own needs. The cooperation is one; the one is development of human creative. The management according to the Buddhist way of combination between human resource development guidelines and guidelines of the Buddha and other religious. In order to improve the performance. Add expertise in practice and the development of creativity have the proper management of community organization. To make more.

Key words: Enterprise Management Community, Network Of Buddhist

บทนำ

ภาคีเครือข่าย เป็นเรื่องสำคัญที่ทุกองค์กรให้ความสำคัญและพยายามที่จะพัฒนาบุคลากรให้มีภาวะผู้นำ บางองค์กรจัดส่งบุคลากรฝึกอบรมหลักสูตรภาวะผู้นำ เพื่อที่จะหล่อหลอมให้บุคลากรเป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำมากกว่าที่จะเป็นแค่เพียงผู้ปฏิบัติงานไปวันๆ ลักษณะของบุคคลที่มีภาวะผู้นำ ต้องเป็นผู้ที่สร้างทีมงานที่แข็งแกร่งได้ มีความน่าเชื่อถือ ทำให้บุคลากรทุกคนในทีมงานยินดีที่จะทำงานร่วมกัน ไม่มีความลำเอียง และเลือกปฏิบัติต่อใครบางคนเป็นพิเศษ เพราะถ้าทำแบบนั้นทีมงานที่ดีก็จะไม่เกิดขึ้นอย่างแน่นอน การมอบหมายและจัดสรรงาน ผู้นำที่ดีไม่ใช่แค่เพียงมอบหมายงานให้กับสมาชิกในทีมอย่างเดียว แต่จะต้องพิจารณาเสมอว่า ใครที่เหมาะสมกับงานต่างๆ ก็จะมอบหมายให้เขาถนัด เพื่อให้เกิดผลงานที่ดีที่สุด นั่นแสดงว่าผู้นำจะต้องศึกษาและรู้จักจุดแข็งจุดอ่อนของสมาชิกของทีมงานตนเองเป็นอย่างดี ควรจะต้องมองไกล คิดไกล มองเห็นเป้าหมายในอนาคตข้างหน้า และไม่ใช่แค่มองเห็นอย่างเดียวเท่านั้น จะต้องช่วยให้ทุกคนในทีมงานมองเห็นภาพอนาคตอย่างที่ดีขึ้นด้วย ผู้นำที่ดีจะไม่หยุดสร้างสรรค์อนาคตใหม่ๆ ให้กับองค์กร และพัฒนาวิธีการทำงานใหม่ๆ อยู่เสมอ มีการสร้างและพัฒนาคนทุกคนที่อยู่ในการดูแล เพื่อให้ทุกคนเก่งขึ้น และมีความสามารถในการทำงานมากขึ้น ไม่ใช่แค่บริหารแบบเดิมๆ ไม่มีอะไรใหม่เกิดขึ้นในตัวพนักงานเลย ต้องเป็นคนที่สามารถสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดขึ้นกับสมาชิกในทีมงาน ทำให้สมาชิกเกิดความฮึกเหิมและมุ่งมั่นที่จะทำงานและฟันฝ่าอุปสรรคไปพร้อมๆ กัน

องค์กรชุมชนทั้งระดับชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชน จะเป็นกลไกหลักในการทำงานและการจัดการ ทั้งนี้เพราะชุมชนเป็นเจ้าของปัญหาและรู้ความต้องการของตนเอง และมีพลังอย่างหลากหลาย เป็นการรวมตัวกันของคนในชุมชนที่ต่างคนต่างอยู่แต่มารวมกันบนฐานปัญหาร่วมกัน ก่อให้เกิดการค้นหาคำคิดค้นวิธีการในการแก้ไขและการจัดการ โดยในการรวมตัวกันนั้นต้องมีกระบวนการจัดการให้ผู้คนหรือสมาชิกนั้นๆ อยู่ร่วมกันได้อย่างเท่าเทียม และมีส่วนร่วม เกิดความตระหนักร่วมยึดเหนี่ยวร่วมและรู้สึกเป็นครอบครัวเดียวกัน เพื่อให้การแก้ไขปัญหาต่างๆ ดำเนินไปได้อย่างลุล่วง คนที่สามารถ

ที่จะเป็นผู้นำได้นั้นจะต้องมีความต้องการที่จะเป็นผู้นำเป็นพื้นฐาน คือ มีความต้องการที่จะนำผู้อื่น ต้องการทำให้ผู้อื่นเกิดความเชื่อมั่นในการเป็นผู้นำ จะหยิบเอาสิ่งที่เรียนรู้มาปรับใช้ในชีวิตการทำงานจริงๆ ซึ่งแปลว่า ภาวะผู้นำนั้น เป็นเรื่องของการกระทำ ไม่ใช่เป็นเรื่องของตำแหน่ง ท่านที่ต้องการจะเป็นผู้นำจริงๆ ก็คงต้องเริ่มต้นลงมือกระทำอย่างจริงจังในสิ่งที่ผู้นำเขาทำกัน แล้วจากนั้น เราจะเป็นผู้นำตลอดเวลา

ความหมายขององค์กรชุมชนแบบภาคีเครือข่ายเชิงพุทธ

การที่คนเราจะเป็ผู้นำได้อย่างมีประสิทธิภาพจนเกิดประสิทธิผลในองค์กรชุมชนแบบภาคีเครือข่ายเชิงพุทธนั้น ผู้เขียนคิดว่าต้องเป็น “องค์กรที่มีแผนงานและการตัดสินใจแก้ปัญหาไปปฏิบัติให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายมีกระบวนการในการโน้มน้าวและชักจูงความคิดเห็นและพฤติกรรมของบุคคลอื่นให้คล้อยตาม ให้มีความกระตือรือร้นที่จะหาทางบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายปฏิบัติการขององค์กรให้มีความสามารถในการบริหารจัดการ พร้อมทั้งมีความรู้ความเข้าใจในการใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ในการบริหารจัดการได้ดีด้วย”

คำว่า การบริหารจัดการองค์กรชุมชนแบบภาคีเครือข่ายเชิงพุทธนั้น หมายถึง การพัฒนาศักยภาพการเป็นผู้นำชุมชน หรือเป็นลักษณะพิเศษของผู้นำทั้งที่อยู่ภายนอกและอยู่ภายในที่ผู้นำสามารถนำเอาทักษะหรือเทคนิคและวิธีการในนำมาใช้ ซึ่งการบริหารจัดการนี้ยังหมายถึง ต้องมีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม สติปัญญา ที่อยู่ภายในจิตใจของผู้นำคนนั้นด้วย เป็นผู้นำทั้งเทคนิค วิธีการและศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม สติปัญญา เป็นต้น ซึ่งจะพบว่าผู้นำนั้นใคร ๆ ก็เป็นได้ แต่จะได้รับการยอมรับจากคนในสังคมหรือไม่ขึ้นอยู่กับที่ความเป็นผู้นำของตนที่เราเรียกกันว่า “ภาวะผู้นำ” เท่านั้น หากผู้นำไม่มีภาวะผู้นำก็อาจ จะถูกสังคมปฏิเสธได้ แต่ถ้าผู้นำที่มีภาวะผู้นำก็จะเป็นที่ยอมรับจากสังคมเช่นกัน และสามารถนำพาองค์กร ชุมชน และสังคมไปสู่จุดมุ่งหมายหรือประสบความสำเร็จได้ (ติน ปรัชญพุทธิ, 2527 : 635-637)

ลักษณะขององค์กรชุมชนแบบภาคีเครือข่ายเชิงพุทธอย่างมีประสิทธิภาพ

ลักษณะที่สำคัญของนักการบริหารจัดการงานชุมชน ต้องมีการบริหารเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่ง มิใช่บุคคลหนึ่งบุคคลใดหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ถ้าจะกล่าวถึงบุคคลผู้ทำหน้าที่บริหารนั้นก็เรียกว่า ผู้บริหาร มีการบริหารเป็นงานที่จุดหมายทั้งนี้หมายความว่า ในการบริหารงานนั้นจำเป็นต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายไว้ก่อน ไม่ว่าจะกำหนดไว้อย่างชัดเจนหรือไม่ก็ ตามส่วนการบริหารนั้นจะเป็นแนวทางในการดำเนินงานให้สำเร็จตามจุดมุ่งหมาย มีการบริหารเป็นแนวทางสำคัญที่มีอิทธิพลต่อสังคมภายใน และภายนอกองค์กร ดังเช่น ถ้าผู้บริหารต้องการจะปรับปรุงวิธิปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นก็อาจได้โดยการจัดหา เครื่องจักรเครื่องมืออันทันสมัยมาใช้ จัดการฝึกอบรมคนงานให้มีความสามารถยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็น

ผลดี ต่อองค์กรและผู้ปฏิบัติงานด้วย ตัวอย่างผลกระทบต่อสังคมภายนอกเป็นต้นว่า ถ้าองค์กรนั้นๆ มีนโยบายที่จะทำประโยชน์ต่อสังคม เช่น ส่งเสริมการศึกษาในชุมชนโดยให้ทุนการศึกษาหรือบริจาคเงิน ก่อสร้างโรงเรียนก็นับว่าองค์กรนั้นมีส่วนช่วยพัฒนาสังคมภายนอกองค์กรหรือองค์กรบางแห่งอาจไม่นำพา ต่อความเดือดร้อนรำคาญ ซึ่งองค์กรของตนก่อขึ้น เช่นสิ่งเหล่านี้ย่อมเป็นผลของการบริหาร อันมีอิทธิพลต่อ ชีวิตมนุษย์และสิ่งแวดล้อม มุ่งเน้นให้เกิดกระบวนการจัดการตนเองโดยเป็นความต้องการของชุมชน ที่ ต้องการจัดการตนเองให้สัมพันธ์วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ซึ่งเป็นเรื่องเฉพาะพื้นที่ ดังนั้นในการแก้ไขปัญหา และการจัดการจึงต้องเกิดจากฐานชุมชน ไม่ได้เกิดจากกลไกของรัฐบาลทำให้การจัดการใดๆที่เกี่ยวพัน กับชีวิตจึงต้องมีชุมชนเป็นแกนหลัก มีชาวบ้านเป็นตัวจักรสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นโดยกระบวนการ เตรียมตัวในการทำงานของขบวนการองค์กรชุมชนแบบภาคีเครือข่าย ควรมีการสำรวจรวบรวมและ จัดระบบข้อมูล (ทั้งภายในและภายนอกองค์กรหน่วยงานต่างๆ) สำรวจคนทำงานครอบครัวผู้เดือดร้อน ข้อมูลพื้นฐานและความต้องการ สำรวจที่ดิน ขนาดที่ดิน ผังเมือง แผนที่ทางอากาศ ที่ตั้งชุมชน ขอบเขตที่ดินทั้งเก่าและใหม่ที่มี (อยู่ในพื้นที่แก้ไขปัญหาและศึกษาระเบียบของเจ้าของที่ดิน)

การรวมกลุ่มผู้อยู่อาศัยในชุมชนให้มีเป้าหมายทิศทางแผนการดำเนินงานร่วมกัน สร้างความ เข้าใจกระตุ้นให้เห็นความสำคัญให้เกิดความร่วมมือในการแก้ปัญหาที่อยู่อาศัยและเข้าร่วมโครงการ บ้านมั่นคง ชุมชนจัดบทบาทการทำงาน การแบ่งกลุ่มย่อยเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายอย่างมีส่วนร่วม การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อที่อยู่อาศัย ตั้งคณะทำงานชุมชนร่วมกับหน่วยงานท้องถิ่น หน่วยงานภาคี ในเมือง (คณะกรรมการเมือง) จัดทำผังเก่า ผังใหม่ ออกแบบระบบสาธารณูปโภค ออกแบบบ้านและ จัดผังเมืองร่วมกับท้องถิ่น วิเคราะห์แยกประเภทผู้เดือดร้อน การพิจารณาและรับรองสิทธิ (รายชื่อผู้รับ ผลประโยชน์) เตรียมเอกสารเพื่อเสนอโครงการในการขอใช้ที่ดิน(แต่ละประเภทของที่ดิน) การ ดำเนินการจัดตั้งสหกรณ์ (นิติบุคคล) เพื่อทำสัญญาเช่า สิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นลักษณะขององค์กรชุมชน แบบภาคีเครือข่ายเชิงพุทธอย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาชุมชน คือ ขบวนการที่มุ่งส่งเสริมประชาชนให้มี คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นทุกด้านโดยประชาชนเป็นผู้ริเริ่ม และมีส่วนร่วมในการพัฒนาด้วยการพึ่งพาตนเอง ให้มากที่สุดและเสริมด้วยการช่วยเหลือจากภายนอกเท่าที่จำเป็น (วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน, 2531 : 6)

การพัฒนาชุมชน อาจกล่าวได้ดังนี้ 1) คนเป็นทรัพยากรที่สำคัญมากที่สุดของชุมชน ในการ พัฒนาชุมชนต้องเชื่อมั่น และศักยภาพของมนุษย์เพราะมนุษย์สามารถพัฒนาตนเองและชุมชนจนมี มาตรฐานคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น 2) การมีส่วนร่วมของประชาชน การพัฒนาชุมชนเป็นการเปิดโอกาสให้ ชุมชนได้ร่วมแสดงแนวคิด ร่วมปฏิบัติและรับผิดชอบร่วมกัน ทำให้การพัฒนาชุมชนเป็นหน้าที่ของ ประชาชนเพราะการพัฒนาเป็นของประชาชน เพื่อประชาชน โดยประชาชน เพื่อให้เกิดประโยชน์สุข ต่อตนเองและสังคม 3) การช่วยเหลือตัวเองและชุมชน ในการพัฒนาเป็นการเสริมสร้างขีด ความสามารถของประชาชนและชุมชนให้สามารถพัฒนาตัวเองและชุมชน การขอความช่วยเหลือจาก ภายนอกชุมชนต้องเป็นสิ่งที่เกินขีดความสามารถของประชาชนในชุมชน 4) การใช้ทรัพยากรในชุมชน

การพัฒนาย่อมเกิดประโยชน์แก่ชุมชน โดยการใช้ทรัพยากรในชุมชน เช่น คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และทรัพยากรอื่นๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาที่มีอยู่ในชุมชนของตนเอง โดยไม่หวังพึ่งพาจากภายนอกชุมชน เพราะชุมชนอื่นๆ ก็ต้องมีการนำทรัพยากรเพื่อพัฒนาชุมชนเช่นกัน และเป็นการผลักดันเพื่อปลูกจิตสำนึกการเรียนรู้ที่นำไปสู่การพัฒนาชุมชนของตน 5) การริเริ่มของประชาชนในชุมชน การพัฒนาเป็นสิทธิเสรีภาพของคนในการพัฒนาชุมชนต้องเกิดจากความต้องการพัฒนาอย่างแท้จริง โดยประชาชนได้ริเริ่มในการจัดการโครงการ 20 ต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างให้ชุมชนสามารถที่จะคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาของชุมชนตนเอง โดยมีหวังจะพึ่งพาอาศัยองค์กรจากรัฐหรือชุมชนภายนอก 6) ชีตความสามารถของชุมชนและรัฐบาล การพัฒนาชุมชนมุ่งเน้นพัฒนาคนและทรัพยากรในท้องถิ่น เพราะรัฐบาลมีความจำกัดด้านขีดความสามารถทั้งบุคลากร งบประมาณหรือทรัพยากร ส่วนขีดจำกัดของชุมชนในเรื่องความไม่พร้อมของคน และทรัพยากรไม่เพียงพอ 7) การร่วมมือกันระหว่างรัฐกับประชาชน การพัฒนาชุมชนจำเป็นที่จะต้องมีการประสานงานในระหว่างชุมชนและรัฐบาลเพื่อจะให้การพัฒนาประสบความสำเร็จ โดยไม่ปล่อยให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งรับผิดชอบงานเพียงฝ่ายเดียว เพราะรัฐบาลและชุมชนต่างมีขีดจำกัดความสามารถในการพัฒนาที่แตกต่างกัน 8) การพัฒนาแบบเบ็ดเสร็จ การพัฒนาชุมชนต้องดำเนินการไปพร้อมกัน หลายด้านจะมุ่งเพียงด้านใดด้านหนึ่งไม่ได้ เพราะการพัฒนามีหลายกิจกรรมทำให้การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ต้องสอดคล้องและเป็นแนวทางเดียวกัน เพื่อประหยัดแรงงาน งบประมาณ และเวลาที่ใช้การพัฒนาจึงต้องประสานงานกันหลายด้าน ทั้งตัวบุคคล หน่วยงาน และองค์กรต่าง ๆ 9) การสมดุลในการพัฒนา การพัฒนามีกิจกรรมต้องทำอยู่หลายด้าน ไม่ใช่มีเพียงกิจกรรมเดียว ทำให้การดำเนินการต้องเป็นไปพร้อมกันทุกด้าน ไม่ให้เรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะเพราะกิจกรรมมีความเกี่ยวข้องกันอย่างใกล้ชิด จึงต้องคำนึงถึงความสมดุลในการพัฒนาด้วย 10) การศึกษาภาคชีวิต การพัฒนาชุมชนมีลักษณะที่ทำให้การศึกษาแก่ประชาชนในชุมชนทุกเพศ ทุกวัยอย่างต่อเนื่องกันไปตลอดชีวิต การพัฒนาชุมชนจึงต้องมีลักษณะที่เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องต่อปฏิกิริยาของชุมชน เป็นวิธีการที่นำไปสู่เป้าหมายที่วางไว้และสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล เป็นโครงการที่มีแผนงานมุ่งเน้นความคิดของชุมชนเพื่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและเป็นขบวนการทางสังคมที่คอยกระตุ้นให้เกิดความตื่นตัวในการพัฒนาชุมชนตลอดเวลา (สนธยา พลศรี, 2545 : 44-45)

สรุปได้ว่า ลักษณะขององค์กรชุมชนแบบภาคีเครือข่ายเชิงพุทธอย่างมีประสิทธิภาพนั้น ต้องกำหนดวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายทุกครั้ง การบริหารเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่ง มิใช่บุคคลหนึ่งบุคคลใดหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ถ้าจะกล่าวถึงบุคคลผู้ทำหน้าที่บริหารนั้นก็เรียกว่าผู้บริหาร ต้องปรับปรุงวิธีปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ ต้องพัฒนาศักยภาพของผู้นำควรมีความสามารถในการบริหารให้มาบริหารในองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการใช้ความรู้ความชำนาญและการฝึกฝนอบรมทางด้านบริหารมาโดยเฉพาะ พร้อมทั้งมีปฏิสัมพันธ์ทางความคิดที่เป็นบวกและเปิดใจรับฟังความคิดของผู้อื่น จึงจะมีภาคีเครือข่ายที่แข็งแกร่งและแข็งแกร่งที่พร้อมจะให้ความร่วมมืออยู่เสมอ

ภาคีเครือข่ายเชิงพุทธ

การบริหารจัดการตามแนวพระพุทธศาสนา ทางพระพุทธศาสนามองว่าการบริหารเป็นการดำเนินไปให้แก่งานที่กระทำด้วยปัญญา กระทำด้วยความหวัง และต้องทำเพื่อสังคมหรือน้อยที่สุด ทำเพื่อตัวเองต้องมีการป้องกันและแก้ไขปัญหาลุปรณะด้วยสติปัญญา (พุทธสาสิกขุ, ม.ป.ป. : 9-10) ผู้นำที่ดีจะต้องมีวิธีการบริหารงานที่จะทำให้ชนะใจลูกน้อง ธรรมะสำหรับผู้ปกครอง จะต้องมีความหนักแน่นมั่นคงและสามารถเป็นเสาหลักในการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ลูกน้องได้ มีความสามารถในการแบ่งงานให้ลูกน้องตามความชำนาญของแต่ละบุคคลและรู้จักกระจายอำนาจให้ลูกน้องได้ช่วยแบ่งเบาภาระงานของตน ดังนั้นผู้บริหารที่ดีจึงเป็นผู้ที่คอยดูแลภาพรวมในการทำงานของบุคลากรในองค์กร (พระมหาวิชัย วชิรเมธี (ว.วชิรเมธี), 2550 : 25)

แนวการบริหารตามแนวพุทธวิธี โดยนำคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้ามาปฏิบัติเป็นแนวทาง มีหลักของกระบวนการบริหารนำมาประยุกต์ใช้กันหลักคำสอน ซึ่งล้วนเป็นหน้าที่ของงานที่จำเป็น ที่ผู้บริหารจะต้องปฏิบัติ ทั้งนี้เพื่อให้ภารกิจหรืองานทั้งหลายที่บุคคลฝ่ายต่างๆ ในองค์กรปฏิบัติอยู่ให้ สำเร็จผลโดยมีประสิทธิภาพ การวางแผน การกำหนดนโยบาย และมาตรการการวางแผนปฏิบัติ หมายถึง การกำหนดแผนงาน หรือวิธีปฏิบัติงานไว้ล่วงหน้าเพื่อผลสำเร็จตามที่ต้องการ การวางแผน จะเกี่ยวข้องกับการใช้ดุลยพินิจพิจารณาถึงผลสำเร็จที่ต้องการจะได้หนทางที่จะทำให้ได้ตาม ตั้งเป้าหมายไว้ ในทางปฏิบัติในการวางแผนผู้บริหาร จะทำการคาดการณ์อนาคต และจะมีการคิด วิเคราะห์เพื่อกำหนดเป้าหมายต่างๆ ในการวางแผนนั้น ผู้บริหารได้ใช้ดุลยพินิจต่างๆ ว่าองค์กรจะต้องทำอะไร ให้ได้ผลอะไร ทำอย่างไร ทำโดยใคร ทำเมื่อไหร่ ก็จะทำให้องค์กรบรรลุเป้าหมายตามที่วาง ไว้โดยกล่าวไว้ว่า ในการวางแผนนี้พระพุทธเจ้าทรงกำหนดวัตถุประสงค์ส่วนบุคคล เพื่อให้สมาชิกใหม่ได้ ปฏิบัติในทิศทางเดียวกัน ซึ่งจะเห็นได้จากการที่ทรงประทานการอุปสมบทแก่อัญญาโกณฑัญญะ พระภิกษุรูปแรกในทางพระพุทธศาสนาด้วยพระดำรัสว่า “เธอจงเป็นพระภิกษุมาเถิดธรรมอันเรา กล่าวดีแล้ว เธอจงประพฤติพรหมจรรย์เพื่อทำที่สุดแห่งทุกข์โดยชอบเถิด” จะเห็นได้ว่า พระพุทธดำรัส นี้มีการกล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการอุปสมบทชัดเจน ว่า “เธอจงประพฤติพรหมจรรย์เพื่อทำที่สุดแห่ง ทุกข์โดยชอบเถิด” นั้นหมายถึงว่า ให้สมาชิกให้ปฏิบัติให้หลุดจากทุกข์ส่วนตัว หรือแนะนำคนอื่นให้ หลุดพ้นจากทุกข์ อันเป็นเป้าหมายสูงสุดในการดำเนินชีวิต การบริหารเป็นวิธีการทำให้งานสำเร็จโดยอาศัยผู้อื่น (Getting things done through other people) และกล่าวว่าหน้าที่ของผู้บริหารเป็นกรอบในการพิจารณาของผู้บริหารให้สำเร็จ มีการวางแผน เป็นการกำหนดแนวทางในการดำเนินงานเพื่อความสำเร็จที่จะตามมาในอนาคต ผู้บริหารที่ดีต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลเพื่อกำหนดทิศทางขององค์กร มีการจัดองค์กร เป็นการกำหนดโครงสร้างความสัมพันธ์ของสมาชิกและสายบังคับบัญชาภายในองค์กร มีการแบ่งงานกันทำและการกระจายอำนาจ มีงานบุคลากร เป็นการสรรหาบุคลากรใหม่ การพัฒนาบุคลากรและการใช้คนให้เหมาะสมกับงาน การอำนวยการ เป็นการสื่อสารเพื่อให้เกิดการดำเนินการตามแผน ผู้บริหารต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและต้องมีภาวะผู้นำการกำกับดูแล เป็นการควบคุม

คุณภาพของ การปฏิบัติงานภายในองค์กร รวมทั้งกระบวนการแก้ปัญหาภายในองค์กร (พระธรรมโกศ จารย (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2554 : 3-5) โดยหลักธรรมสำคัญที่บ่งถึงความเป็นผู้บริหารนั้น มีดังต่อไปนี้

พรหมวิหาร คือ ธรรมประจำใจของผู้ประเสริฐหรือผู้มีจิตใจยิ่งใหญ่กว้างขวางดุจพรหม คือ มีเมตตา (ความรัก) คือ ความปรารถนาดี มิไม่ตรี ต้องการช่วยเหลือให้ทุกคนประสบประโยชน์และความสุข มีความกรุณา (ความสงสาร) คืออยากช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์โศกเศร้าที่ประสบอยู่ เปลี่ยนลบความทุกข์ยาก เดือดร้อน ของคน และสัตว์ทั้งปวง มีความเป็นมูหิตา (ความเบิกบาน พลอยยินดี) เมื่อเห็นผู้อื่นอยู่ดีมีความสุขก็มีความสุขชื่นบานเมื่อเห็นเขาประสบความสำเร็จองการยิ่งขึ้นไป ก็พลอยยินดีบันเทิงใจด้วย มีอุเบกขา (ความมีใจเป็นกลาง) คือ มองตามความเป็นจริงโดยวางจิตเรียบสม่ำเสมอ มั่นคงเที่ยงตรงดุจตราขึง มองเห็นการที่บุคคลจะได้รับผลดีหรือชั่วสมควรแก่เหตุที่ตนประกอบ พร้อมทั้งจะวินิจฉัย วางตน และปฏิบัติไปตามความเที่ยงธรรม (ที.ม. (ไทย)10/184/226).

หลักอคติ เมื่อมีคุณธรรมสมบูรณ์ การทำงานจะถูกต้องเป็นประโยชน์ยิ่งขึ้น ก็ด้วยละอคติความลำเอียงเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดความวุ่นวายในสังคมเพราะสร้างความแตกแยกจนเกิดไร้ความสามัคคีกันได้โดยง่าย เพราะฉะนั้นจึงเชื่อว่าไม่ถึงความลำเอียงในธรรมทั้งหลาย อคติมี 4 ประการ ที่นักปกครองที่ดีเมื่อปฏิบัติหน้าที่แล้วพึงละเว้น คือ ฉันทาคติ ลำเอียงเพราะชอบ โทสาคติ ลำเอียงเพราะชัง โมหาคติ ลำเอียงหลงหรือเขลา ภยาคติ ลำเอียงเพราะขาดกลัว (ที.ปา. (ไทย) 11/176/196).

ในทางพระพุทธศาสนานั้น คนเรานั้นเมื่อมาอยู่รวมกันเป็นหมู่ เป็นกลุ่ม เป็นชุมชนเป็นสังคม แต่ที่เราพูดว่าอยู่รวมกันนั้น ความจริง ถ้าดูลึกลงไปจะเห็นว่าตัวคนรวมกันจริง แต่มักจะรวมกันแค่เพียงภายนอก ส่วนข้างในนั้นค่อนข้างจะกระจัดกระจายที่ว่ากระจัดกระจาย ก็คือ มีความแตกต่างกันหลายอย่างหลายประการ ต่างจิตต่างใจ ต่างความรู้สึก ต่างความนึกคิดต่างความต้องการต่างความรู้ความสามารถ ต่างระดับของการพัฒนาเป็นต้น รวมกันอยู่ และร่วมกันทำ เพื่อจะให้อยู่กันด้วยดี และทำการด้วยกันได้ผลบรรลุจุดหมายประสบความสำเร็จ การมีส่วนร่วมของประชาชนว่า หมายถึงกระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุนและสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชน ทั้งในรูปส่วนบุคคล กลุ่มคน ชุมชน สมาคม มูลนิธิและองค์กรอาสาสมัครต่างๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมใน การดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือหลายเรื่องร่วมกันให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ และนโยบายการ พัฒนาที่กำหนดไว้ คือ 1. ร่วมทำการวิจัยค้นคว้าปัญหา และสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน 2. ร่วมคิดและสร้างรูปแบบงานและวิธีการพัฒนา เพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน 3. ร่วมวางนโยบายหรือแผนงานหรือโครงการหรือกิจกรรมเพื่อจัดแก้ไขปัญหาและ สนองความต้องการของชุมชน 4. ร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม 5. ร่วมจัดหรือปรับปรุงการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพหรือประสิทธิผล 6. ร่วมการลงทุนในกิจกรรมของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเอง 7.ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการและกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ 8. ร่วมควบคุม ติดตาม

ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ได้ทำ ไว้จากบุคคลภายนอกหรือองค์กรต่างๆ ให้สามารถใช้ประโยชน์ได้ต่อไป (ไพรัตน์ เตชะรินทร์, 2527 : 13) การมีส่วนร่วมของประชาชน คือการที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนเองในการจัดการ การควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากร และปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคมเพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคมตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกของสังคม ในการมีส่วนร่วมของประชาชนได้พัฒนาการรับรู้และภูมิปัญญา ซึ่งแสดงออกในรูปการตัดสินใจในการกำหนดชีวิตของคนอย่างเป็นตัวของตัวเอง (ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์, 2527 : 8)

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมแบบภาคีเครือข่าย เป็นกระบวนการที่ประชาชนของหลายภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดๆ ของชุมชน ในลักษณะบุคคล กลุ่มบุคคล และองค์กร ซึ่งเป็นการร่วมคิดร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมติดตามประเมินผล และเป็นการตรวจสอบการทำงานของเจ้าหน้าที่ ประชาชน จากความหมายของการมีส่วนร่วมดังกล่าว การมีส่วนร่วมของประชาชนและหน่วยงานต่างๆ ต้องเริ่มมาจากความศรัทธาและความสมัครใจในการที่จะกระทำกิจกรรมต่าง ๆ โดยได้แสดงความคิดเห็น และสิทธิเสรีภาพในการร่วมคิดร่วมทำเกี่ยวกับกิจกรรมที่ได้เข้าร่วมกระทำ โดยการยอมรับ กฎและกติกาของสังคมชุมชนนั้น

บทสรุป

“องค์กรชุมชน” คือ ส่วนสำคัญหากองค์กรชุมชนเข้มแข็งชัดเจนเกาะเกี่ยวรวมกันเป็นขบวนที่ชัดเจนเห็นปัญหามีเป้าหมายความร่วมมือจากภาคีท้องถิ่นไม่ใช่เรื่องยากและสามารถขับเคลื่อนงานได้อย่างเป็นรูปธรรมและแก้ไขปัญหาต่างๆโดยเอาฐานล่างเป็นตัวตั้งเป็นตัวขับเคลื่อนงานพัฒนาจัดการโดยชุมชนเป็นแกน หัวใจสำคัญของการขับเคลื่อนระดับกลไกเมือง การขับเคลื่อนกลไกเมืองคือกระบวนการทำงานของเมืองที่ชาวบ้านเดินร่วมกัน เป็นการทำงานที่เชื่อมโยงคนกลุ่มหน่วยงานและศักยภาพที่หลากหลายเพื่อร่วมกันวางแผนและดำเนินการพัฒนาเมืองอย่างมีส่วนร่วม เห็นเป้าหมายร่วมกันแล้วต้องเห็นการเปลี่ยนแปลงจากการวางแผนร่วมกันของทั้งเมืองทำให้ชุมชนสามารถกำหนดและจัดวางแผนของชุมชนอย่างสอดคล้องกับแผนของเมืองสามารถกำหนดทิศทางในการจัดการชีวิตตัวเอง และชุมชนได้อย่างเป็นขั้นเป็นตอนตามแผนของเมือง ไม่หยุดนิ่ง ต้องมีการขยายผล ยกระดับพัฒนาและสร้างการเรียนรู้ของคณะกรรมการสมาชิกที่เกี่ยวข้อง เป็นการสร้างและยกระดับชุมชนคนจนเมืองตามขบวนการของบ้านมั่นคง โดยมีรูปธรรมการเปลี่ยนแปลงอย่างบ้านมั่นคงที่ชุมชนลงมือจัดการเอง

จากรูปธรรมความสำเร็จต่างๆ ทำให้ชุมชนคนจนเมืองมีสถานภาพและฐานะทางสังคมที่ได้รับการยอมรับมีที่อยู่ที่ยืนทางสังคม ก่อเกิดเวทีการขยายผลที่ทำให้เกิดการร่วมมือเชื่อมร้อยเครือข่ายเชื่อมร้อยหน่วยงาน เชื่อมกับท้องถิ่นก่อเกิดพลังในการทำงานในระดับที่สูงขึ้น เกิดการขยับจากเรื่องบ้านสู่กระบวนการวางแผนร่วมกัน เพื่อจัดการเมืองทั้งระบบอย่างรอบด้าน เราไม่ได้ทำแค่เรื่องบ้าน

เท่านั้น แต่เราจะร่วมกันวางแผนจัดการทั้งชีวิต เป็นการแก้ไขปัญหาทั้งเมืองด้วยเหตุผลและความจำเป็น ชุมชนสามารถกำหนดรูปแบบการแก้ปัญหาได้หลากหลาย เช่น สามารถแก้ไขทั้งที่เดิมและที่ใหม่ได้ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ คือเหตุผลท้องถิ่นผู้อยู่และความคุ้มค่า ใช้ปริมาณเป็นพลังในการต่อรองกับหน่วยงานรัฐ เช่น กรมที่ดินกรมธนารักษ์รวมถึงสามารถผลักดันสู่ระดับนโยบายได้ เชื่อมโยงสู่การสร้างเครือข่ายชาวบ้านโดยใช้กิจกรรมเป็นเครื่องมือ เป็นการเติมเต็มกันระหว่างช่องว่างของชุมชนและท้องถิ่น เกิดความต่อเนื่องในการแก้ปัญหาและการดำเนินงานอย่างเป็น “พลวัตร” การแก้ไขปัญหาชุมชนไม่สามารถแก้ไขได้ถ้าทำเพียงชุมชนเดียวจะไม่มีเพื่อนในการร่วมต่อสู้ต้องรวมกลุ่มกันและพัฒนาทั้งเมือง ภาคีกรรมการเมืองต้องประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญทุกด้าน และหลากหลายเพื่อรองรับการแก้ไขปัญหาเมืองทั้งระบบไม่เฉพาะจุดใดจุดหนึ่ง การแก้ไขปัญหาทั้งเมืองจะทำให้คนในชุมชนรวมพลังร่วมแรงร่วมใจในการแก้ปัญหาทั้งหมดการทำงานวางอยู่บนแนวคิดการได้ประโยชน์ร่วมกันทุกฝ่าย การพัฒนาท้องถิ่นควรมองให้เป็นระบบและมองระยะยาวไม่ควรมองเป็นบุคคล มีเป้าหมายทางสังคม มุ่งสร้างทุนทางสังคมโดยอาศัยการพัฒนาการเรียนรู้จัดสวัสดิการชุมชนการพัฒนาคนรุ่นใหม่และศูนย์เรียนรู้ชุมชน เป้าหมายทางเศรษฐกิจ มุ่งพัฒนาศักยภาพในระดับครัวเรือนเพื่อเพิ่มรายได้ของกลุ่มผู้มีรายได้น้อย เป้าหมายในการแก้ปัญหาที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม การสร้างเมืองภาคพลเมืองบนฐานความร่วมมือหลายฝ่าย ทั้งขบวนภาคประชาชน ขบวนเมือง ขบวนความร่วมมือเมืองกับชนบท วางแผนการแก้ปัญหาตามลำดับความเร่งด่วนของปัญหา จัดบทบาทของคณะกรรมการเมืองโดยเอาปัญหาเป็นตัวตั้งแล้ววางบทบาทที่สอดคล้องกับปัญหา แล้วนำไปสู่การแก้ปัญหาแล้วเชื่อมโยงสู่การแก้ปัญหาทั้งระบบอีกด้วย

References

- ติน ปรัชญพฤทธิ์. (2527). *ภาวะผู้นำและการมีส่วนร่วม*. เอกสารการสอนชุดวิชาพฤติกรรมมนุษย์ในองค์การ หน่วยที่ 11 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ทวีทอง หงส์วิวัฒน์. (2527). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา*. กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสภารพิมพ์.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2554). *พุทธวิธีในการบริหาร*. พิมพ์ครั้งที่ 2 . กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาภูติชัย วชิรเมธี (ว.วชิรเมธี). (2550). *คนสำราญงานสำเร็จ. พิมพ์ครั้งที่ 3*. กรุงเทพมหานคร : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- พุทธสาณิกขุ. (ม.ป.ป.). *การบริหารธุรกิจแบบพุทธ*. กรุงเทพมหานคร : เคล็ดไทย.
- ไพรัตน์ เตชะรินทร์. (2527). *นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนาปัจจุบัน*. กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสภารพิมพ์.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน. (2531). **การพัฒนาชนบทไทย**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สนธยา พลศรี. (2545). **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : โอเดียน สโตร์

,”